

PRVKY CYRILLO-METODSKEJ TRADÍCIE AKO SÚČASŤ PRIBINOVHO ODKAZU? (OSLAVY 1100. VÝROČIA KREŠŤANSTVA V ČESKOSLOVENSKU)¹

Elements of Cyrillo-Methodian Tradition as a Part of Pribina's Legacy? (Celebrating 1100th Anniversary of Christianity in Czechoslovakia)

Róbert Arpáš

DOI: 10.17846/CL.2017.10.1.233-240

Abstract: ARPÁŠ, Róbert. *Elements of Cyrillo-Methodian Tradition as a Part of Pribina's Legacy? (Celebrating 1100th Anniversary of Christianity in Czechoslovakia)*. In 1930, the 1100th anniversary of the consecration of the first Christian temple in the geographical region of Czechoslovakia was to take place. This significant event connected with Pribina, the duke of Nitra, was meant to be properly celebrated. However, two parties had crystallized in the process of organizing the celebration, both of which came to one and only common conclusion: recognition of the key role of Christianity. The government party strived to situate the event into a wider context. Emphasizing the role of the Cyrillo-Methodian mission was meant to promote the idea of Czecho-Slovak mutuality, as well as the common Czechoslovak state. The opposing party limited its arguments only to highlighting the role of Christianity in forming its own administration on the territory of today's Slovakia, which corresponded with its political program. Since the Cyrillo-Methodian legacy did not fit this concept, it was completely ignored by the representatives of the opposition.

Keywords: *Pribina's celebrations, Christianity, Nitra, Great Moravia, Czechoslovakia, Cyrillo-Methodian Mission*

Abstrakt: ARPÁŠ, Róbert. *Prvky cyrillo-metodskej tradície ako súčasť Pribinovho odkazu? (Oslavy 1100. výročia kresťanstva v Československu)*. V roku 1930 malo uplynúť 1100 rokov od vysvätenia prvého kresťanského chrámu na československom území. Významnú udalosť, ktorá sa spája s nitrianskym kniežaťom Pribinom, mala byť náležite oslávená. Počas organizovania osláv sa vykryštalizovali dva tábory, ktoré sa zhodli iba na uznaní kľúčovej úlohy kresťanstva. Vládny tábor sa usiloval zasadiť udalosť do širších súvislostí. Akcentovanie úlohy cyrillo-metodskej misie malo podporiť ako ideu česko-slovenskej vzájomnosti tak aj spoločného československého štátu. Opozícia sa pri svojej argumentácii obmedzila iba na úlohu kresťanstva pri formovaní vlastnej administratívy na slovenskom území, čo korešpondovalo s jej politickým programom. Keďže cyrillo-metodský odkaz tomuto konceptu nezodpovedal, bol opozičnými predstaviteľmi úplne ignorovaný.

Kľúčové slová: *Pribinove slávnosti, kresťanstvo, Nitra, Veľkomoravská ríša, Československo, cyrillo-metodská misia*

¹ Príspevok vznikol ako súčasť riešenia grantového projektu VEGA 2/0119/14 *Formovanie zahraničnopolitického myslenia slovenských politických elít a spoločnosti v rokoch 1918 – 1939*.

Kresťanská tradícia na Slovensku sa v povedomí obyvateľstva dodnes spája s byzantskou misiou svätého Konštantína a Metoda na Veľkú Moravu, čo je dôsledkom jej národno-identifikačnej interpretácie nielen z čias národného obrodovania, ale aj jej rozvíjania nasledujúcimi generáciami národovcov (Hetényi – Ivanič 2012; Hetényi – Ivanič 2013, 48 nn.). Samosprávne územie Veľkej Moravy býva v kolektívnom vedomí ponímané ako „prvý štát Slovákov“ alebo ako „prvý spoločný štát Čechov a Slovákov“ (Pintérová 2007, 84 nn.). Takéto postoje boli i sú podporované štátom a jeho snahami o vytváranie národného mýtu. Zatiaľ čo počas existencie Československa bola akcentovaná úloha Veľkej Moravy ako spoločného česko-slovenského štátneho zväzku (Rychlík – Peněv 2013, 21), v čase existencie samostatného Slovenska, a to nielen po roku 1993, ale aj v rokoch 1939 – 1945, to bol dôraz na slovenskú „štátnosť“ (Mikulášová – Palárik 2014, 558 nn., Mikulášová – Palárik 2016, 203 nn.).

Svätý Konštantín a Metod sú laickou verejnosťou považovaní za „slovanských“ vierozvestcov, ktorí priniesli na naše územie kresťanstvo. Práve dôraz na priblíženie kresťanstva a jeho učenia domácomu obyvateľstvu aj pomocou slovanskej liturgie sa odrazil na ponímaní významu ich pôsobenia. Napriek povýšeniu Konštantína a Metoda do roly prvých šíriteľov kresťanstva na území Veľkej Moravy, historická obec má k dispozícii pramene, ktoré poukazujú na primát západoeurópskych (franských) kristianizátorov. Jedným z nich je písomný odkaz na existenciu prvého kresťanského chrámu na území niekdajšieho Československa. Ten sa nachádzal v sídle Nitrianskeho kniežactva. Šlo o tzv. Pribinov kostol, ktorý bol vysvätený salzburským arcibiskupom Adalramom. Napriek dôkazom o existencii svätostánku sa spory vedú o datovanie aktu jeho vzniku, ktorý rôzni autori kladú do obdobia od konca dvadsiatych do polovice tridsiatych rokov 9. storočia. Túto problematiku podrobne rozobral vo svojej štúdií Peter Ivanič (Ivanič 2008, 60 nn.).

Existencia najstaršieho kresťanského chrámu na území československého štátu vzbudzovala záujem nielen historickej obce, ale dotýkala sa aj cirkevnej hierarchie. Významné jubileum 1100. výročia vysvätenia chrámu si Nitra ako sídlo biskupstva chcela náležite pripomenúť, poukázať tak na svoju starobylosť, a preto nitriansky biskup Karol Kmeťko inicioval už 12. apríla 1930 vznik prípravného výboru, ktorého úlohou malo byť skoordinať zamýšľané akcie zamerané na pripomenutie si významného jubilea. Na pozvanie biskupa sa do jeho sídla na Nitrianskom hrade dostavili trnavský biskup Pavol Jantausch, veliteľ nitrianskej vojenskej posádky gen. Miloš Žák, okresný náčelník v Nitre Rudolf Haláchy, generálny vikár Anton Bartoššík, kanonik Jozef Turček, kanonik Andrej Cvinček, nitriansky farár Koloman Szmida, riaditeľ štátneho reálneho gymnázia v Nitre Jozef Rozim, starosta mesta Nitra Karol Cabori, správca fary „Nitra – horné mesto“ Konštantín Ballarín, hlavný dozorca cirkevných škôl Eugen Filkorn (v zápisnici z prípravnej porady je jeho meno chybné uvedené ako František Fillkorn), špirituál Rudolf Formánek, gymnaziálny profesor z Bratislavy Juraj Hodál, úradník trnavského biskupstva Ambroz Lazík, misionár Spoločnosti slova božieho v Nitre Alojz Weiner, tajomník Spolku svätého Vojtecha Valér Vnuk a biskupský tajomník v Nitre Eduard Nécsey. Účastníci schôdzky vytvorili užší prípravný výbor v zložení M. Žák, R. Haláchy, J. Turček, K. Cabori, E. Nécsey, s predsedajúcim K. Kmeťkom (NA ČR, f. MŠ, k. 416, sig. 22/III – Nitra).

S ohľadom na význam jubilea mal biskup záujem o koordináciu aktivít prípravného výboru so štátnymi inštitúciami. Preto už 16. apríla 1930 požiadal vládu o podporu, návrhy a pokyny pre organizovanie osláv výročia vysviacky najstaršieho známeho kostola v Československu (NA ČR, f. MŠ, k. 416, sig. 22/III – Nitra). O niekoľko dní neskôr podobnú žiadosť zaslal na ministerstvo školstva a národnej osvety (NA ČR, f. MŠ, k. 416, sig. 22/III – Nitra), na čele ktorého vtedy stál slovenský sociálny demokrat Ivan Déer.

Keďže v tom čase prevládal názor, že tzv. Pribinov kostol bol vysvätený v roku 830, prípravný výbor pôvodne počítal s oslavami v septembri 1930. Takto stanovený termín by však neumožnil zorganizovanie väčšieho podujatia, ktoré malo odrážať význam pripomínaného výročia.

Organizátori sa totiž rozhodli pre čo najreprezentatívnejšie zastúpenú a propagovanú akciu, a preto uprednostnili dôkladnú prípravu. Termín konania slávností tak bol odsunutý až na rok 1933, pričom sa malo rozhodnúť medzi 17. júlom alebo 22. septembrom (NAČR, f. PMR, k. 543, sig. 1359, č. j. 5285/1935).

Užší výbor pre prípravu osláv získal podporu významných osobností Československa. S ich záštitou vydal 1. augusta 1930 obežník „Verejnosti Čsl. republiky!“. V dokumente, ktorý bol najskôr zaslaný československej vláde a krajinskému úradu v Bratislave, autori poukazovali na historický význam Pribinovej podpory preukázanej kresťanským misionárom a tiež jeho súhlasu s posvätením kresťanského chrámu [(NAČR, MŠ, k. 416, sig. 22/III – Nitra). Tento dokument bol neskôr publikovaný aj prostredníctvom tlače]. Ako „dejinná udalosť mimoriadneho významu“ mala byť podľa organizátorov pripravovaná slávnosť podporená vládou politicky i ekonomicky. Preto hlavní predstavitelia prípravného výboru Kmeťko a Haláchy požiadali 1. septembra 1930 ústrednú vládu ako o prevzatie protektorátu nad plánovanými oslavami, tak aj o finančnú podporu, ktorej udelenie bolo odôvodnené v jednotlivých bodoch. Žiadosť súčasne odoslali aj Ministerstvu školstva a národnej osvety, Referátu ministerstvu školstva a národnej osvety v Bratislave a tiež Krajinskému úradu v Bratislave. Získané financie zamýšľali použiť nielen na propagáciu podujatia, ale aj na archeologický výskum Nitrianskeho hradu a reštauračné práce na hradnom starom kostole, ktorý bol dovtedy považovaný za pôvodný Pribinov chrám. Až na základe vykopávok, ktoré prebiehali od roku 1930 v rámci prípravných prác k Pribinovým oslavám sa zistilo, že šlo o mylný predpoklad (NAČR, f. MŠ, k. 416, sig. 22/III – Nitra; Ivanič, 2008, 66; Buday 2013, 2 nn.).

O podobe slávností už mali organizátori predbežnú predstavu. Vzorom im boli Svätováclavské mileniárne oslavy z predchádzajúceho roku. Zahájenie mali oznámiť ohne zapálené na hradiskách z veľkomoravského obdobia, vyzváňanie kostolných zvonov a faklový sprievod. Pri príležitosti osláv mala vzniknúť a byť uvedená divadelná hra zo života kniežata Pribinu. Počítalo sa so znovuposvätením Pribinovho kostola, ktoré mal symbolicky vykonať salzburský arcibiskup. Ako nástupca arcibiskupa Adalrama sa mal stať predsedom cirkevnej časti osláv. Voči tejto časti návrhu sa však rázne ohradilo československé ministerstvo zahraničia. „Predsedníctví cizího hodnostáře církevního při slavnosti tak vynikajícího významu státního“ považovalo za „naprostou politickou nevhodnost“, ktorá nebola ospravedlniteľná ani poukazom na historickú symboliku. To však neznamenalo, žeby nesúhlasilo s pozvaním salzburského arcibiskupa na oslavy. Otázku predsedníctva osláv však ministerstvo považovalo aj s ohľadom na termín ich konania za predčasnú. Vzhľadom na prebiehajúce rokovania s Vatikánom o úprave cirkevných pomerov na Slovensku dúfalo, že predsedníctva podujatia by sa mohol ujať už nový slovenský arcibiskup (NAČR, f. PMR, k. 543, sig. 1359, č. j. 5285/1935; NAČR, f. MŠ, k. 2942, sig. 22/II – Nitra).

Štátnopolitické kalkulácie však neboli cudzie ani prípravnému výboru. Jeho pozornosť bola zameraná, taktiež z historických dôvodov, na Maďarsko. Na oslavy mali byť pozvaní zástupcovia slovanských národov aj Svätej stolice, aby podujatie získalo čo najväčšiu publicitu aj v zahraničí. Takýmto spôsobom chceli oslabiť vplyv konkurenčných cirkevných osláv venovaných 900. výročiu svätého Imricha, ktoré sa v Maďarsku pripravovali na rok 1931 (NAČR, f. MŠ, k. 416, sig. 22/III – Nitra).

Aj keď vláda na žiadosť o protektorstvo nad oslavami zatiaľ nerefletovala, jej kladná odpoveď bola plne v súlade so štátnym záujmom. Takýto scenár podporilo ministerstvo vnútra už v októbri 1930, ktoré nielenže odporúčalo záštitu vlády nad plánovanými oslavami, ale navrhovalo aj finančnú subvenciu a tiež pomoc a podporu zo strany štátnych inštitúcií. Aj týmto spôsobom sa mal zabezpečiť „celoštátny“ charakter osláv, čiže dôraz na styčné body česko-slovenskej vzájomnosti prostredníctvom veľkomoravskej a cyrilo-metodskej tradície. Garantom v tomto smere malo byť ministerstvo školstva a národnej osvety, ktoré malo kooperovať pri koncipovaní programu slávností s prípravným výborom (NAČR, f. MŠ, k. 416, sig. 22/III – Nitra). Samotné ministerstvo

školstva malo záujem sa v celej záležitosti angažovať, keďže ju vyhodnotilo ako zásadnú udalosť nielen po stránke dejinnej ale aj kultúrnej (NAČR, f. MŠ, k. 416, sig. 22/III – Nitra).

Napriek podpore a ústretovosti štátnych inštitúcií voči požiadavkám organizátorov podujatia, a to aj zo strany prezidentskej kancelárie, ktorej predchádzali rozhovory, kde nitriansky biskup zisťoval možnosti poskytnutia pomoci (AKPR, f. KPR, k. 152, i. č. 1060/E, č. j. D 7266/33) vláda oficiálne zastávala zdržanlivé stanovisko. Svoje mlčanie prelomila až začiatkom roku 1933. 27. januára konečne súhlasila s prevzatím protektorátu nad oslavami. Jej vplyv na réžiu osláv mala zabezpečiť medziministerská komisia pod predsedníctvom prezidenta Slovenskej krajiny Jozefa Országha, ktorá mala koordinovať jednotný postup „všech na této celostátní oslavě zúčastněných složek“ (NAČR, f. PMR, k. 543, sig. 1359, č. j. 5285/1935).

Zapojenie vlády do organizácie osláv neznamenovalo negáciu predchádzajúcich aktivít ani odstavenie pôvodných organizátorov na vedľajšiu koľaj. Medziministerská komisia mala záujem o kontinuitu prípravných prác, a preto nový riadiaci orgán, tzv. Jubilárny výbor, vzišiel zo spojenia pôvodného prípravného výboru a medziministerskej komisie. Jeho ústrednými postavami sa stali krajinský prezident Országh, nitriansky biskup Kmeťko a okresný náčelník v Nitre Haláchy. Výbor sa definitívne konštituoval v apríli 1933 a hneď adresoval výzvu československej verejnosti, aby neopúšťala svoj spoločný pôvod, na ktorom „stojí dnes dlhým spoločným utrpením a spoločnou krvou vydobytý štát československý, ktorý spoločne chránime“ (Oslavy Pribinovho diela započaly. Československej verejnosti 1933, 1).

Svoj postoj k udalosti vo februári 1933 prezentovala aj katolícka cirkev vo forme pastierskeho listu slovenských a podkarpatskoruských biskupov. V dokumente označili výročie vysvätenia prvého kresťanského kostola za jednu z dvoch „prevzácnych pamiatkových slávností“, pričom prvou bolo výročie „umučenia a smrti Pána nášho Ježiša Krista, a tak i nášho vykúpenia“. Biskupi zdôraznili, že „Pribina bol temer prvým panovníkom v Strednej Európe a najmä medzi slavianskymi národmi, ktorý prijal vieru Kristovu a s ňou položil tu prvé základy kresťanskej civilizácie. Pribina pripravil cestu kresťanským misionárom k Čechom... pripravil pôdu u nás aj pre sv. Cyrila a Metoda“. Pribinove zásluhy na šírení kresťanstva „má preto sláviť nielen náš národ slovenský, ale aj bratské a susedné, hoci inorečové národy“. Súčasne biskupi vo svojom príhovore veriacim zdôraznili, že „niet národa medzi našimi susedmi, ktorý by mal takú starú minulosť, akú nám zachovala pamiatka kniežaťa Pribinu a ním vybudovaný nitriansky chrám“. Preto pozývali širokú verejnosť na oslavu významného jubilea do Nitry, „kde stála kolíska nášho kresťanského a národného života, aby prišiel pokľaknúť na tú zem, ktorú posvätil Pribina prvým kresťanským chrámom [a] posvätili svojím znojom apoštolovia slavianski, sv. Cyril a Metod“ (ŠANpN, f. OÚN, k. 22, i. č. 401).

Aj keď konečný program osláv ešte nebol stanovený, sprievodné podujatia sa pomaly rozbiehali. Ich organizácia bola výsledkom aktivity ministerstva školstva a národnej osvety, ktoré sa zapojilo takmer od počiatku do prípravných prác na oslavách. Ministerstvo tým uľahčilo situáciu pri preberaní zodpovednosti za podujatie novému Jubilárnemu výboru už so zastúpením vlády. Práve v čase konštituovania nového Jubilárneho výboru bola 6. apríla 1933 vo dvorane Národného domu v Nitre uvedená nitrianskym ochotníckym divadelným spolkom *Čapek* divadelná hra Ivana Stodolu *Král Svätopluk*. Pri tejto príležitosti predniesol rozhlasový prejav krajinský prezident Országh, ktorý bol vysielaný v celom Československu. Vo svojej reči vyzdvihol rozhodnutie nitrianskeho kniežaťa Pribinu prikloniť sa ku kresťanskej vzdelanosti, na čo nadviazala aj Veľkomoravská ríša. Ani krajinský prezident neopomenul poukázať na priamu väzbu tejto udalosti s významnou cyrilo-metodskou misiou, ktorá „založila na krátky sice čas, ale s ďalekosiahlymi dôsledkami vlastnú kultúru slovanskú“. Jeho prejav bol publikovaný v Slovenskom deníku (Dnes s vďakou spomíname nitrianske knieža Pribinu 1933, 1) a zahájil tak sériu článkov k pripomenke významného jubilea. Ministerstvo školstva sa pri propagácii rozhodlo využiť taktiež rozhlas i nové

médium – film. Preto počítalo nielen s rádiovými prenosmi, ako to bolo pri prejave krajinárskeho prezidenta, ale rokovalo aj so Štátnym diapozitívovým a filmovým ústavom o sfilmovaní hlavných slávnostných dní (NAČR, f. MŠ, k. 2942, sig. 22/II – Nitra).

Definitívny termín hlavných slávností bol stanovený až v priebehu júla 1933 (NAČR, f. PMR, k. 543, sig. 1359, č. j. 5285/1935). Pri rozhodovaní organizátori zohľadnili fakt, že oslavy boli koncipované ako národno-cirkevné. Preto zamýšľali zakomponovať do ich programu aj mariánsku púť, ktorá sa na Kalvárskom vrchu v Nitre konala tradične 15. augusta. Púť bývala každoročne početne navštvovaná. Podľa odhadov okresného náčelníka v Nitre to bývalo 20 – 25 000 veriacich, pričom mala prebiehať od skorého rána až do 13.-14. hodiny (NAČR, f. PMV – AMV 225, k. 1151, sig. 225-1151-2; Zubácka 1997, 53). Prítomnosť veriacich plánovali usporiadatelia využiť pre získanie čo najväčšieho počtu účastníkov plánovaných slávností.

O vyznení slávností však mali vlastné predstavy činitelia Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, konzervatívno-klerikálnej politickej strany disponujúcej najpočetnejším elektorátom na Slovensku. Aj ľudová strana počítala s národno-cirkevným charakterom podujatia, ale na rozdiel od vedenia štátu, ktoré pojem „národný“ stotožňovalo so štátnym, teda chápalo ho ako „československý“, HSLS sa obmedzovala iba na Slovensko a Slovákov. Ako najsilnejšia slovenská strana si robila nárok nielen na účasť svojho predsedu katolíckeho kňaza Andreja Hlinku na ústrednej akcii slávností, ktorou mala byť 13. augusta manifestácia na starom nitrianskom letisku. Ľudáci mali záujem aj o ovplyvnenie réžie osláv v súlade s vlastnými predstavami. Vystúpenie charizmatického predsedu s aureolou národného martýra ešte z čias Uhorska bolo kľúčové pre naplnenie ich cieľa.

Riziká, ktoré prinášal možný politický prejav Hlinku pred niekoľkotisícovým publikom navyše v regióne so silnou podporou ľudovej strany, si vláda plne uvedomovala. Preto podnikla rúzné kroky, aby tejto alternatíve zabránila. Zároveň ponúkla ľudákovi kompromisné riešenie, keď mal predseda strany dostať príležitosť vystúpiť na oficiálnej akadémii v predvečer manifestácie (Netaktnosť alebo aj zlomyseľnosť prípravného výboru národných osláv Pribinových v Nitre 1933, 5). Tento návrh však Hlinkovi nevyhovoval, keďže limitovaný počet poslucháčov v uzavretom priestore, navyše iba na pozvánku, by mu neumožnil získať patričnú publicitu. Hlinka sa snažil získať miesto na tribúne počas hlavnej manifestácie, a tak vládu varoval, že on do Nitry príde a bude hovoriť aj bez toho, aby si pýtal dovoľenie (Netaktnosť alebo aj zlomyseľnosť prípravného výboru národných osláv Pribinových v Nitre 1933, 5).

Svoje hrozby ľudáci naozaj splnili. Využili skutočnosť, že tvorili najpočetnejšiu nekrojovanú skupinu a obsadili miesto pod tribúnou, ktoré podľa pôvodného scenára osláv mali po defilovaní opustiť. K presunu do vyhradeného sektora ich neprinútili ani opakované apely usporiadateľov. Naopak, prívrženci ľudovej strany začali skandovať heslá požadujúce vystúpenie Hlinku. Svojho lídra sa im nakoniec podarilo na rukách vyniesť až na tribúnu (NAČR Praha, f. PMV – AMV 225, k. 1151, sig. 225 – 1151 – 2). Hlinka situáciu využil a neplánovane sa stal prvým rečníkom podujatia. Pred svojimi priaznivcami prečítal vopred pripravenú Nitriansku rezolúciu. V nej zdôraznil najmä starobylosť slovenského národa a jeho nárok na samosprávu. Ocenil štátnickú múdrosť Pribinu, ktorého označil za „prvého vladára slovenského“, za to, že „pochopil a prijal vznešenosť kultúry kresťanskej a národu nášmu nadobudol tak hodnoty, akej v tom čase mnohé národy slovanské ešte nemali“ (Nitrianska rezolúcia 1933, 1). Svätého Konštantína a Metoda, ktorí predstavovali styčný bod česko-slovenskej vzájomnosti, vo svojej reči nespomenul. V danej situácii totiž ich odkaz nekorešpondoval s politickými zámermi ľudákov.

Až po predsedovi ľudovej strany sa k slovu dostali oficiálni rečníci, krajinársky prezident Jozef Országh a ministerský predseda Jan Malypetr. Krajinársky prezident predstavil iný, československý pohľad na historické udalosti. Vo svojej reči pripomenul, že ako Slováci „neboli sme štátom ani individualitou štátotvornou“. Napriek tomu „i náš národ mal svojich hrdinov“. Jedným z nich bol aj knieža Pribina, ktorý je „symbolom istej myšlienky, hraničným kameňom historickej éry,

ktorej vďačíme za pokrok kultúrny, morálny, sociálny alebo hospodársky“. Na záver vyzdvihol ideu česko-slovenskej vzájomnosti. Aj keď cyrilo-metodskú tradíciu, ktorá bola považovaná za jej súčasť priamo nespomenul, zdôraznil, že „hlásime sa ku kontinuite dejín, keď netvorili sme síce jeden štát v smysle politickom, ale účastní sme boli my všetky kmene slovenské, moravské a české jednotných osudov, jednotnej kultúry a jednotného historického poslania“ (Zostaneme verní dejinnému odkazu Nitry 1933, 2).

Po Országhovi vystúpil ministerský predseda, ktorý prečítal posolstvo prezidenta. Jeho motom bolo: „Nesmie nikto, kto sa hlási ku kresťanstvu hlásať nenávisť.“ Prezident vo svojom odkaze ocenil, že Pribina „byl samostatně činný administračně a to má právé pro Slovensko svou důležitost“. Uznal, že „Morava a Čechy měly podobný vztah k Frankům a podléhali západním vlivům kulturním“, ale aj on poukázal na prítomnosť byzantského vplyvu. Dejinným poučením z doby Pribinu mala byť skutočnosť, že „náš státní a kulturní vývoj vůbec hned s samého počátku se dál obcováním se Západem a celou Evropou. Politika našeho národa, naší republiky byla a musí být světovou“ (AKPR, f. KPR, k. 152, i. č. 1060/E, č. j. D 7266/33).

Aj keď rečníci boli politickými protivníkmi, jednotne vyzdvihli dejinný význam Pribinovho činu a zásadnú úlohu kresťanstva v histórii Slovenska. Hlavným rozdielom bola interpretácia tejto pre Slovensko kľúčovej historickej udalosti. Hlinka v duchu autonomistického politického programu svojej strany zdôrazňoval líniu slovenskej samobytnosti, ktorá mala aj historicky podporiť ľudácke požiadavky na slovenskú samosprávu. Naopak, Országh a Malypetr ako oficiálni reprezentanti československého štátu vyzdvihovali úlohu kresťanstva ako vstupenky do rodiny kultúrnych národov, kam predkovia Slovákov a Čechov vstupovali spoločne. Naznačovali pritom význam byzantskej misie svätého Cyrila a Metoda, ktorá spájala dejiny českého a slovenského územia a stala sa základným kameňom pri konštruovaní myšlienky česko-slovenskej vzájomnosti a národného mýtu československého.

Kresťanská tradícia sa počas Pribinových slávností nestala prostriedkom keď nie zjednotenia, tak aspoň zblíženia provládneho a opozičného tábora, ale predmetom politického boja. Aj keď každá zo súperiacich strán vyzdvihovala jeho prínos pre slovenské územie a slovenský národ, jeho zasadenie do dejinných súvislostí bolo odlišné, podmienené ich politickými prioritami. A tak cyrilo-metodská misia, ktorej význam a spätosť s tradíciou založenou Pribinom uznávali obe strany, ako o tom svedčí či už spomínaný biskupský list z februára 1933, alebo vyjadrenia československých politických špičiek počas prípravy osláv, nedostala počas vyvrcholenia podujatia patričný priestor. Naopak, stala sa obeťou prebiehajúceho ostrého politického boja medzi vládou a opozíciou.

REFERENCES

- Archiv kanceláře Prezidenta republiky (ďalej AKPR) Praha, fond (ďalej f.) Kancelář Prezidenta republiky (ďalej KPR), kartón (ďalej k.) 152, inventárne číslo (ďalej i. č.) 1060/E, číslo jednacie (ďalej č. j.) D 7266/33.
- Národní archiv České republiky (ďalej NA ČR) Praha, f. Ministerství školství, k. 416, signatúra (ďalej sig.) 22/III – Nitra.
- NAČR Praha, f. MŠ, k. 2942, sig. 22/II – Nitra.
- NAČR Praha, f. Prezidium ministerstva vnitra – Archiv ministerstva vnitra (ďalej PMV-AMV) 225, k. 1151, sig. 225-1151-2.
- NAČR Praha, f. Předsednictví ministerské rady (ďalej PMR), k. 543, sig. 1359, č. j. 5285/1935.
- Štátny archív v Nitre, pobočka Nitra (ďalej ŠANpN), f. Okresný úrad v Nitre (ďalej OÚN), k. 22, i. č. 401.

- Oslavy Pribinového diela započaly. Československej verejnosti.* 1933. In Slovenský denník, XVI/90, 16. apríl 1933, 1.
- Dnes s vďakou spomíname nitrianske knieža Pribinu.* 1933. In Slovenský denník, XVI/84, 9. apríl 1933, 1.
- Netaktnosť alebo aj zlomyseľnosť prípravného výboru národných osláv Pribinových v Nitre.* 1933. In Slovák, XV/181, 13. august 1933, 5.
- Nitrianska rezolúcia.* 1933. In Slovák, XV/182, 15. august 1933, 1.
- Zostaneme verní dejinnému odkazu Nitry.* 1933. In Slovenský denník, XVI/184, 15. august 1933, 2.
- Bartlová, Alena.* 2004. Využitie tradícií a jubilejných osláv v propagačnej politike HSLS v prvej polovici 30. rokov 20. storočia. In Človek a spoločnosť 3, dostupné na <http://www.saske.sk/cas/archiv/3-2004/08Bartlova.html>.
- Buday, Peter.* 2013. Obnova „Pribinového kostola“ na Nitrianskom hrade v rokoch 1931 – 1933. In Monument revue II/1, 2-7.
- Hetényi, Martin – Ivanič, Peter.* 2012. Cyrillo-metodské dedičstvo a Nitra. Nitra.
- Hetényi, Martin – Ivanič, Peter.* 2013. Reflexia cyrillo-metodskej tradície v slovenskej spoločnosti v 19. a 20. storočí. In Junek, Marek (ed.). Cyrilometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení. Praha, 47-67.
- Ivanič, Peter.* 2008. Pribinov kostol v Nitre v zrkadle historiografie [Problematics of Pribina's church in Nitra from the perspective of historiography]. In Konštantínove listy [Constantine's Letters] 1, 60-69.
- Kičková, Adriana – Kiššová, Mária.* 2015. Czechoslovak identity and history course books in the Czechoslovak Republic (1918 - 1939). In HISTORY OF EDUCATION & CHILDREN'S LITERATURE, X/1, 235-249.
- Lihanová, Veronika.* 2014. Pribinove slávnosti v Nitre v roku 1933 (diplomová práca). Nitra.
- Magdolenová, Anna.* 2002. Pribinove slávnosti v Nitre roku 1933. In Marsina, Richard (ed.) Nitra v slovenských dejinách. Vrútky, 356-368.
- Mikulášová, Alena – Palárik, Miroslav.* 2014. Oslavy piateho výročia vzniku slovenského štátu v nitrianskom regióne. In Syrný, Marek a kol. Slovenské národné povstanie – Slovensko a Európa v roku 1944. Banská Bystrica, 558-568.
- Mikulášová, Alena – Palárik, Miroslav.* 2016. Public holidays and festivities in totalitarian regimes. Case of Slovak republic 1939 – 1945. In SGEM 2016 : Proceedings from 3rd International Multidisciplinary Scientific Conference. Sofia, 203-210.
- Pintérová, Beáta.* 2007. Byzantská misia Konštantína a Metoda vo svetle slovenskej a českej historiografie. In Duchovné, intelektuálne a politické pozadie cyrilometodskej misie pred jej príchodom na Veľkú Moravu. Nitra, 83-89.
- Rychlík, Jan – Peněv, Vladimír.* 2013. Od minulosti k dnešku. Dějiny českých zemí. Praha.
- Zmátlo, Peter.* 2013. Pribinove slávnosti v Nitre v auguste 1933: skúška československého režimu a štátnosti. In Historica Olomucensia 44/2013, 133-158.
- Zubácka, Ida.* 2003. Nitra – kolíska slovenskej štátnosti. Príspevok k 70. výročiu Pribinových slávností. In WIEDERMANN, Egon (ed.) Studia historica nitriensia 11, 255-271.
- Zubácka, Ida.* 1997. Nitra za prvej Československej republiky. Nitra.

SUMMARY: ELEMENTS OF CYRILLO-METHODIAN TRADITION AS A PART OF PRIBINA'S LEGACY? (CELEBRATING 1100TH ANNIVERSARY OF CHRISTIANITY IN CZECHOSLOVAKIA). Christianity has until today belonged to foundational attributes of Slovakia and the Slovaks. Its roots on this territory go back to the first three decades of 9th century, relating to the name of Pribina, the duke of Nitra, who built and had consecrated

the first church. The Cyrillo-Methodian mission that followed after and built upon Pribina's historical act is an inseparable part of this Christian tradition. The commemoration of this event in the 19th century along with emphasizing the idea of Czecho-Slovak mutuality was perceived as a defense against the magyarization tendencies of the Hungarian regime. In the 1920s and 1930s, the Czechoslovak church as well as political elites were about to re-appropriate this traditional approach by remembering the ancient history of Christianity on the Slovak territory. In addition to pointing out that Slovakia belongs to modern-day Europe, they wished to prove the existence of an autonomous administration. Political stratification of the organizers was reflected in the ideas about the nature of the coming celebration. The government institutions emphasized the connecting role of Christianity and the Czecho-Slovak mutuality, whereas the opposition Volk Party underlined the capacity for Slovak own self-governance. In spite of its being a Christian party, it resorted to a selective argumentation approach. Unlike the government politicians, it ignored the Cyrillo-Methodian tradition in its speeches. The severe nature of the political quarrel regarding the focus of this event violated its noble character and dignity.

PhDr. Róbert Arpáš, PhD.
Constantine the Philosopher University in Nitra
Faculty of Arts
Department of History
Hodžova 1
949 74 Nitra
Slovakia
rarpas@ukf.sk